

Amatxik hartu zuen DES estroginoa, alabak eta bilobak ordaintzen dute

Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Ipar Amerikan eta Europan milaka emakumek nozitzen dituzte beren amei haurdunaldia hobetzeko emandako DES Diethylstilbestrol hormona sintetikoaren kalteak, beren soinetan eta egin dituzten haurrenetan. *Talidomida isila* deitu izan zaion DES ahaztuaren hirugarren belaunaldiko biktima batek salaturik, farmaziako konpainiak auzitan izango dira martxoan Parisen.

Sylvie Le Cossec Nanterreko (Frantziako Estatua) auzitegian izango da martxoaren 10ean bere seme Julienekin. UCB Pharma konpainia edukiko du aurrez aurre. Epaileek erabaki beharrekoa: ea lotura garbirik duenez UCBk saltzen zuen Diethylstilbestrol –frantsez *Diethylstilbène* izenez ezaguna– botikak Sylviek seme Julien goizegi erditu eta honek betirako elbarritasun gogorrak nozitzearekin.

Julienek dauzkan arazoak herritarren begien aurrean azaltzen ditu amak Facebookeko *DES, mon fils n'aura jamais son bac* (DES, gure mutikoak ez du inoiz gaitzirik baxoa) kontuan: “Garun paralisi oso larria dauka. Eguneroko bizi-moduko gauzetan ez dauka batere autonomiarik, eten gabeko laguntza behar du. Patologia ortopediko eratorri bat ere badauka. Hitzez adierazteko ahalmena oso murrizta dauka, ez du esaldirik osatzen eta ideiak errepikatzen mugatzen da. 2 urteko haur bat da 17 urteko nerabe baten gorputzean”.

Kontua da Juliene malurrak ez dagozkiola amak hartu zuen ezertatik... amonari medikuak aspaldi agindutako estrogeno batetik baizik. DESaren hirugarren belaunaldiko kaltetua da, *DES biloba*. Horretaz du martxoaren 10ean Nanterreko epaitegiak ebatzi behar.

Sylvie *DES alaba* dela auzitegi berak frogatutzat eman zuen duela bi urte, 2014ko martxoan. Julien semeak ekarri eritasunez gain, aurretik bi haurdunaldi patologiko eduki zituen Sylviek eta

uteroa kendu behar izan zioten. Kalte ordaintzat UCB Pharmak 81.910 euro pagatu behar izan dizkio, 8.000 senarri eta 10.000 Sylvieren amari.

Mundu garatuko medikuak 1940an hasi ziren gomendatzen DES hormona sintetikoa haurdunaldia abortuz galtzeko arriskua zuten emakumeei. Geroztik jakin denez, botika berriari egindako testetan ez zen frogatu ustezko onura horiek ere lortzen zituenik, baina asko zabaldu zen bere erabilera mundu abertseko emakumeen artean. Euskaldunoi dagokigunez, Frantzia oso ezaguna zen; badirudi Espainian –ginekologia kontuak berriagoak dira hemen– gutxi sartu zela, 1980an iritsi zelako bere debekua.

Droga 1938tik erabili ostean AEBetan 1971n debekatu zuen FDA Elikagaien eta Botiken Agentziak. Hala ere Europan konpainiek segitu zuten DES saltzen, eta mediku batzuek gomendatzen. Frantziako Estatuan 1977an debekatu zuten, Italian 1981ean. Geroztik, estrogeno hori prostatak minbizi metastasiatuetan erabiltzen dute urologia batzuek.

Uste da DES AEBetan hiru milioi emakumek hartu zutela, 1940ko hamarkadatik 1971 artean. Frantzia 200.000 ingururi eman zitzaion, eta hauen 160.000 haur omen dira *DES seme* edo *DES alabak*, ezagunenak azken hauek izaki. Milaka emakumeon arazoak diagnostikorik ezak larriagotzen ditu.

Talidomida famatua hartutako emakumeen kasuan umeei elbarritasunak jaiotzean bertan aurkitzen zizkieten. Al-

diz *Talidomida isila* deitu zaion DESaren ondorioak gehienetan askoz beranduago agertzen dira, nerabezartotik aurrera. Sarritan seme-alabok amaren botiketarik jaso dituzten kalteak organo genital eta ugalkorretan garatzen dituzte –minbizi eta malformazio larriak, esterilitatea, abortuak eta abar– baina depresioa eta bestelako malformazioak ere bai.

Hormona banalizatuak neskentzat

Hormona sintetikoak aspalditik daude medikuntzako eztabaida handietan, dakartzaten alboko kalteengatik. Urte luzez kortisonak modu indiskriminatuan erabili izan dira, kasik mirarizko botikatzat. Menopausian diren emakumeentzako hormonazko terapia ere auzitan jarrita dago gaur egun. Eta mundu osoan emakumeen askapenerako tresna inportantea izan diren antisorgailu hormonalen ondorioez ere hitz egiten hasten da.

Gaiotaz interesaturik denak –emakume orok beharko luke– informazio iturri oso on bat aurkituko du *DES Daughter Network* blogean. Dominique Albertek sortzez frantsesak animatzen du Ingalaterrako Bristol hiririk.

Albertek *The Independent* egunkariari kontatua dio 13 urterekin jakin zuela DES hartua zuela bere amak. Beranduago, lehenbiziko haurra galtzean esan zioten T formako uteroa zeukala. Britainia Handiko aseguruak operazioa ukaturik, Frantzia egin zioten. Medikuekin eta osasun zerbitzuekin eten gabeko borroka dauka DES alaba askok bezala.

'L'Express' astekariak 2014ko martxoan argitaratutako argazki handian, Sylvie Le Cossec bere seme Julienekin. Irudi txikian DES molekularen marka komertzialetako bat den DesPlex botikaren publizitatea 1950eko hamarkadako prentsan. Haur galtze, aborto eta erditze goiztiarrak prebenitzen dituela aldarrikatzeaz gain, "haur handiago eta sendagoak ere bai" agintzen ditu eta edozein haurdunalditarako gomendatzen. DES alaben tragediak irakaspen asko eskaintzen ditu gaur gizakion soinetara edonondik iristen diren etengailu endokrinoen kalteez.

"Emakume askok –dio Albertek– ez daki bere amak botika hartu zuela. Horra Britainia Handiko emakume askoren arazo larria, haurrik izan ezinda egon daiteke edo bularreko minbiziak jota, jakin gabe DESagatik dela. Nire amak bere burua kulpabilizatzen zuen, baina niretzako okerragoa izango da. Amak ez zekien zer ari zen hartzen, baina nik haurra izan nuenerako banekien hirugarren belaunaldikoek ere arriskuak dauzkatela. Alaba gaixotzen baldin bazait, errudun sentituko naiz, baina ez dut horren biktima bizi nahi".

Suitzako telebista frantsesezkoak DESari eskainitako erreportaje batean mintzatu da Patricia Buge paristarra. Hiru haurren ama, lehenaren eta bigarrenaren artean hiru abortu izan baitzuten, utero estuegia zeukala oharturik ginekologoak galdetu zion ea bere amak

sekula hartu ote zuen *Distilbène* botika. Zenbat emakumek eskuratu ote dezake amaren historia medikua? Patricia jakin zuen DESaren biktima dela.

Bere alabetako batek hipotiroiditisa garatu du eta aho-sabaian malformazioa dauka. Bigarren alabak kisteak dauzka obarioetan, eten gabe azaltzen zaizkionak. Patriciaren ahizpak ere arazo larriak izan ditu: kantzerra lehenik birikan, gero bularrean eta gero obarioetan.

Semeak Hipospadias bat nozitzen du: zakilak zuloa ez dauka muturrean, beste leku batean baino. Amaren sabelean zegoela estrogenoak hartu izanaren feminizazio zeinu bat, adituen ustez. Nahiz eta estrogenoak amak ez, amatxik hartu. Mutil biktima askok dakarte arazo hori.

DESak belaunaldiz belaunaldi transmititzen ditu kalteok. Gizakietan hiru-

garren belaunaldikoek azterketan ari dira ikertzaileak, baina animaliekin egindako frogek erakutsi dute seigarren belaunaldian ere kalteak nozitzen dituztela. Horrek esan nahi du, genetikako adituentzat, DES bezala kanpotik emakumeari sartutako hormona sintetiko batzuek zelulen DNA bera eraldatzen dutela, kalteak hereditario bilakatuz. Horra zergatik deitzen zaien etengailu endokrinokoak (*endocrine disruptor* ingelesez).

Diethylstilbestrolaren familia berekoa da Bisfenol A hormona sintetikoa ere. Ez dira nahikoa haizatu hori daramaten plastikozko botila, jostailu, autoen pieza eta abarren arriskuak, DES haurren tragediak erakusten duenez belaunaldiz belaunaldi transmitituko direnak. Zer esanik ez erraustegi eta zementu fabriketan milaka tonaka erretzen badira. ■

zuri begira

ZINKUNEGI OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

